

Forside

Bacheloroppgave

Studieprogram: BSSBAC-1

Opptaksår: 2019

Er oppgaven konfidensiell? NEI: JA:

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål? JA: NEI:

Forfattere

Studentnr.	Navn:
255814	Emilie Eull Andersen
255971	Thea Strømmland

Oppgavens tittel:

Kapital som inngang i arbeidslivet - En litteraturstudie om skillet mellom ordinære arbeidssøkere og tiltaksdeltakere for jobbhjelp gjennom NAV

Veileder: Alexander Ruser

Sammendrag

I denne oppgaven har vi undersøkt temaet om ulikhet i arbeidslivet, hvor vi har lagt hovedfokus på ulikhet i muligheten for å få jobb. Gjennom relevant litteratur og annen empiri og forskning har vi deretter undersøkt følgende problemstilling: Hva skiller den ordinære arbeidssøker og tiltaksdeltakere for jobbhjelp gjennom NAV, og hvorfor oppstår dette skillet? Formålet har ikke vært å gå i dybden på enkelte gruppers særegenhet, men heller et forsøk på finne ut hva disse har til felles. Med dette har vi funnet noen grupper mer utsatte enn andre. De gruppene vi har gått mer inn på er unge, innvandrere og alenemødre. Dette med bakgrunn i den høyere risikoen disse ser ut til å ha for å oppleve utfordringer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Videre har vi sett på hvordan disse gruppene er i møte med tiltaksarbeid. Et interessant funn som har sett ut til å være en fellesnevner både for effekten av tiltaksdeltakelsen, samt risikoen for å havne på sosialhjelp, er hvor mye humankapital en er i besittelse av. Dessuten har vi sett en sammenheng der humankapitalen ser ut til å påvirkes av faktorer i ens sosiale bakgrunn, som familiestruktur, foreldres utdanningsnivå eller det å ha foreldre på sosialhjelp.

Forord

Denne oppgaven er en avsluttende bacheloroppgave i Sosiologi ved Universitet i Stavanger, hvor vi undersøker skillet mellom den ordinære arbeidssøker og tiltaksdeltakere for jobbhjelp gjennom NAV. Oppgaven har blitt jobbet med gjennom et godt samarbeid det siste semesteret.

Vi vil også bruke denne anledningen til å takke for veileder, Alexander Ruser, for et godt samarbeid og god veiledning gjennom semesteret. Dette gjelder også alle som tok seg tid til å bidra med hjelp gjennom våren.

Thea Strømland og Emilie Eull Andersen

09.05.22

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling	2
1.2 Begrepsavklaring.....	2
1.3 Oppgavens oppbygning	3
2.0 Teoretiske perspektiver	4
2.1 Aktør/struktur-problemet.....	4
2.2 Den norske velferdsstaten	4
2.2.1 NAV	5
2.2.2 Arbeidslinja	6
2.3 Pierre Bourdieu om sosiale rom	7
2.3.1 Kritikk av Bourdieu.....	8
3.0 Metode	9
3.1 Metoderefleksjoner.....	9
4.0 Analyse	11
4.1 Hvem er arbeidsledige?.....	11
4.1.1 Risiko som ung?	12
4.1.2 Risiko som innvandrer?.....	14
4.1.3 Risiko som mor?.....	16
4.2 Hva innebærer hjelpen NAV tilbyr, og er denne effektiv?	18
4.2.1 Unge på tiltak	18
4.2.2 Innvandrere på tiltak.....	20
4.2.3 Eneforsørgere på tiltak	21
4.2.4 Bærekraftig på sikt?.....	22
5.0 Konklusjon	24
Litteratur.....	26

1.0 Innledning

Man får stadig høre at vi har trukket vinnerloddet med å bli født i akkurat Norge. Det kan være med god grunn. Norge scorer høyt på flere internasjonale levekårsundersøkelser, som f. eks på FNs indeks for menneskelig utvikling. Denne indeksen måler et lands gjennomsnittlige resultater på grunnleggende områder som forventet levealder, utdanning og inntekt (FN-sambandet, 2019). Med bakgrunn i dette kan man gjerne spørre seg hva som gir dette resultatet. Felles for flere av landene som hevder seg i toppen er at de alle i en eller annen form har såkalte velferdsgoder.

I Norge kan man på mange måter se at alle de områdene som indeksen måler ligger under velferdsstatens anliggende. Den norske velferdsstaten kan gjerne forklares med målet om å fungere som et sikkerhetsnett for borgerne uavhengig av betalingsevne (Kjølørød, 2017, s. 28). Dette kan gjelde alt fra å få nødvendig helsehjelp, gratis utdanning til alle, økonomisk kompensasjon eller støtte dersom en av ulike grunner ikke kan jobbe, osv. For å samle noen tråder for hva dette innebærer, er en fellesnevner gjerne arbeid. Velferdsstaten er på mange måter bygget opp slik at alle som kan, skal komme seg ut i arbeid. Argumentet for dette er at det er for individets eget beste, men òg noe velferdsstaten er helt avhengig av. I bunn og grunn er det nemlig dette som finansierer det hele. Av dette vil også arbeidsledighet være en belastning for individene selv, men og for velferdsstaten dersom omfanget blir stort nok.

«Om velferdsstaten styrker, svekker eller er uten betydning for arbeidsmotivasjonen, er derfor avgjørende for om velferdsstaten er bærekraftig på sikt.» (Øverbye & Stjernø, 2012, s. 15).

Arbeidsledigheten i Norge er forholdsvis lav. Av 10 arbeidsdyktige er det kun 0,3 som står uten jobb (SSB, 2022). I verdenssammenheng er dette et lavt tall. Hvorfor det er slik henger trolig sammen med nettopp de tiltakene og virkemidlene som norske myndigheter har iverksatt for å sikre arbeid. Ledighetstallene svinger likevel, gjerne i sammenheng med små eller store endringer i samfunnsstrukturen. Tar man i betraktning den risikoen som oppstår hvis dette tallet stiger, vil kunnskap om hvem som er mest utsatt for å bli arbeidsledige være noe som vil komme hele velferdssystemet til gode. Så det å kartlegge

hvem som per dags dato er arbeidsledige, og om det heretter finnes mønster i hvem dette gjelder, vil kunne være innbringende.

Det er nettopp her vår interesse befinner seg. Med koronapandemien som har vært høyst aktuell de siste to årene, har man nok engang fått en solid påminnelse om betydningen av arbeid. Arbeidsledighet ble i større grad enn på lenge relevant for svært mange. Dette fikk oss til å tenke på de som står utenfor arbeidslivet på et generelt grunnlag. Hvem er disse? Er det grupper og systematiske forskjeller i hvem dette gjelder? Hvorfor er de arbeidsledige? Hvordan fungerer hjelpen de får? Og ikke minst, er hjelpen effektiv?

1.1 Problemstilling

På grunnlag av spørsmålene som er presentert over, har vi kommet frem til følgende problemstilling:

Hva skiller den ordinære arbeidssøker og tiltaksdeltakere for jobbhelp gjennom NAV, og hvorfor oppstår dette skillet?

1.2 Begrepsavklaring

Sosialhjelp. En stønad som gis fra NAV til de som ikke kan sørge for eget livsopphold gjennom arbeid. Omfatter både økonomisk sosialhjelp, gjeldsrådgivning og midlertidige botilbud (Regjeringen.no, 2020).

Tiltak. Begrepet vil bli brukt flere steder i oppgaven som en samlebetegnelse på en rekke hovedgrupper arbeidsrettede tiltak tilbudt av NAV. Der vi ser det relevant å skille på spesifikke tiltak kommer dette til å redegjøres for underveis.

Arbeidssøkere. Begrepet kommer i denne oppgaven til å betegne de som har registrert seg som arbeidsledige hos NAV (Askeland et al., 2015, s. 78).

Personer med nedsatt arbeidsevne. Betegner de som får ekstra oppfølging fra NAV på bakgrunn av sykdom, skade eller andre hindringer (Askeland et al., 2015, s. 78).

1.3 Oppgavens oppbygning

I det kommende kapitlet vil vi redegjøre for relevante teoretiske perspektiver som vi ser på som hensiktsmessige for å bygge opp under problemstillingen. Videre, vil vi i kapittel 3 presentere vårt metodevalg og betydningen dette har hatt for oppgaven. Kapittel 4 vil inneholde en analyse og diskusjon av relevant empiri, forskning og litteratur i lys av vår problemstilling. Avslutningsvis vil vi i kapittel 5 forsøke å trekke konklusjoner på grunnlag av funnene som er gjort i oppgaven.

2.0 Teoretiske perspektiver

2.1 Aktør/struktur-problemet

Som et teoretisk utgangspunkt for problemstillingen kan det være nyttig å ha en viss forståelse for noe av det som kan ses på som en grunnproblematikk innenfor sosiologien, nemlig aktør/struktur-problemet. Kort sagt er dette et spørsmål om hva som har kausal forrang i samfunnslivet (Aakvaag, 2008, s. 30). Grovt sett illustrerer skillet en forståelse av hvordan det på den ene siden er aktøren som handler gjennom sin frie vilje, mens det på den andre siden er sosiale strukturer utenfor aktørens rekkevidde som styrer handlingene. Man kan dermed spørre seg om arbeidsledighet skyldes at aktøren har individuelle begrensinger som manglende arbeidsmotivasjon, eller skyldes strukturelle føringer som for eksempel dårlige forutsetninger basert på oppvekstforhold. For de fleste er det en slags middelvei mellom disse to forholdene. Likevel er dette et viktig spørsmål å ha i bakhodet når en studerer samfunnsspørsmål.

2.2 Den norske velferdsstaten

Når vi snakker om tiltakstilbud i sammenheng med arbeid, vil det være grunnleggende å sette seg inn i hva en velferdsstat er. Dette fordi tiltakstilbudene vi har i Norge, i bunn og grunn er tilbudt av nettopp velferdsstaten. Tjenesteintensitet er nemlig et viktig fellestrekk ved nordiske velferdsstater (Sandvin et al., 2020, s. 30). En som har spilt en viktig rolle når det kommer til å teoretisere ulike velferdsstater er den danske sosiologen Gøsta Esping-Andersen. Mest kjent er han for boken *The three worlds of welfare capitalism* (1990) hvor han presenterer de tre idealtypene: liberal, korporativ og sosialdemokratisk velferdsmodell. Kort kan vi forklare den liberale velferdsmodellen som en modell hvor kun et minimum av velferd blir sikret av staten, forutsettende at dette er siste utvei. Her forventes det nemlig at individene selv gjennom markedet skal sikre egen velferd. I den korporative modellen på sin side, er velferden i stor grad knyttet til yrkesstatus og klasse (Esping-Andersen, 1990, s. 26-27). Begge modellene vil på den måten være med på å reprodusere allerede eksisterende forskjeller i samfunnet.

Den sosialdemokratiske modellen kan man gjerne sammenligne med det vi ser i den norske velferdsstaten. Esping-Andersen beskriver dette som en modell hvor universalisme og dekommodifisering er grunnelementer. Universalisme vil si at ordningene skal omfatte alle, ikke bare de mest vanskeligstilte. Dekommodifisering handler om å frigjøre individet fra markedet. På denne måten er hovedmålet i en sosialdemokratisk velferdsstat å bidra til sosial utjevning (Sandvin et. al., 2020., s. 31). Noe som gjerne også trekkes frem i denne sammenhengen er betydningen av arbeid. Esping-Andersen beskriver denne arbeidsorienteringen som en fusjon av velferd og arbeid (Esping-Andersen, 1990, s. 28). Dette forklarer han ved å vise til hvordan velferdsstaten er helt avhengig av at så og si hele den arbeidsdyktige befolkningen er sysselsatt, nettopp for å finansiere velferdsstaten. I sammenheng med prinsippet om dekommodifisering skal det samtidig foreligge en frihet fra plikten til å arbeide. Hva som gjør at en slik balanse kan opprettholdes er et spørsmål vi vil komme tilbake til i oppgaven.

2.2.1 NAV

Som et kjennetegn på den sosialdemokratiske modellen trekker Esping-Andersen fram sterk vektlegging av tjenester. Han peker særlig på velferdsstatens jobb å få kvinner ut i arbeid. Dette viser blant annet hvordan velferdsstaten fokuserer på viktigheten av tiltak for å få folk ut i arbeid, og viktigheten av dette for samfunnet for øvrig. For å få et innblikk i hvordan dette fungerer i praksis kan det være nødvendig å sette seg inn i fremveksten av tiltaksarbeid. Da er NAV et viktig nøkkelord. Vi har hatt en lang tradisjon med trygdeordninger siden sent på 1800-tallet, men denne har på sin side vært typisk “maskinbyråkratisk” og lite effektiv (Christensen et al., 2021, s. 253-254). Gjennom flere endringer er det først etter reformprosessen i 2001 hvor NAV ble etablert, som har vært det mest betydningsfulle. Dette var på mange måter et forsøk på å omorganisere tiltaksarbeidet (Marthinsen, 2007, s. 26-27), der det ble lagt hovedvekt på tre hovedmål: (1) en mer effektiv forvaltning, (2) det skulle være mer brukervennlig, og (3) få flere ut i arbeid (Christensen et al., 2021, s. 255). Med dette ble Aetat og Trygdeetaten slått sammen til det vi i dag kjenner som NAV, opprinnelig Ny Arbeids- og Velferdsordning.

I dag forvalter NAV en tredjedel av statsbudsjettet gjennom ulike trygde- og velferdsordninger, og fungerer som et samarbeid mellom kommune og stat (NAV, 2022). På den måten foreligger også variasjoner mellom ulike kommuners organisering av NAV-

kontorene, med forbehold at de tilbyr noen grunnleggende lovpålagte tjenester som er fysisk samlokalisert (Christensen. et al. 2021, s. 255). Videre i oppgaven ønsker vi å se nærmere på de utfordringene som eksisterer i dagens NAV, og ikke minst hvorvidt tiltaksarbeidet knyttet til arbeid er vellykket i forhold til formålet. Her kan det være relevant å sette seg inn i det som heter arbeidslinja.

2.2.2 Arbeidslinja

Kort kan man forklare arbeidslinja som den politikken som har blitt utført for å få utsatte grupper ut i jobb (Marthinsen, 2007, s. 36). Dette har vært sentralt i flere meldinger til Stortinget siden begynnelsen av nittitallet. I meld. st. 46. (2012-2013, s. 9) pekes det på tre elementer som utgjør hovedtrekkene i arbeidslinja: (1) “At det føres en aktiv politikk for høy yrkesdeltakelse”, (2) “at arbeidslivet legger forholdene til rette for å hindre utstøtning”, og (3) “at det skal lønne seg og arbeide”. Her ligger det med andre ord også noen krav til å yte noe tilbake til samfunnet som sosialhjelpsmottaker, noe som gjerne kan knyttes opp til diskusjonen om retten til arbeid, men frihet fra plikten til å arbeide (Esping-Andersen, 1990, s. 28). En kjerne i arbeidslinja er med dette å “bygge inn gulrøtter og/eller kjepper i utformingen av stønadene, slik at de skal velge å foretrekke arbeid framfor stønad” (Øverbye & Stjernø, 2012, s. 18).

Med dette som betraktning er arbeidsmotivasjon et viktig nøkkelord. Velferdsordningene er avhengige av å ikke svekke arbeidsmotivasjonen, og må derfor utformes på grunnlag av dette (Øverbye & Stjernø, 2012, s. 18). Et hyppig brukt virkemiddel er det som kalles aktive vilkår. Dette bygger på en gjensidighetsnorm hvor man må yte noe, for å motta noe. Man har derfor en plikt til å delta i ulike aktiveringstiltak for å få rett til stønad. Her ser man tydelig den koblingen som er mellom borgernes rettigheter og plikter i velferdspolitikken (Øverbye & Stjernø, 2012, s. 19). Eksempelvis vil sosialhjelpsmottakere enten måtte jobbe for stønaden dersom det er en mulighet, eller motta kvalifiseringsstønad som går ut på at en må følge et opplegg som er med på å gjøre seg egnet til jobb. Hvorvidt dette forholdet mellom rettigheter og plikter fungerer er noe som stadig diskuteres, og man kan gjerne stille spørsmål ved om den ene bør ha mer betydning enn den andre.

2.3 Pierre Bourdieu om sosiale rom

Når vi skal se nærmere på hva som kan ha skyld i at enkelte grupper er mer utsatt enn andre til å havne i arbeidsledighet kan den franske sosiologen Pierre Bourdieus «sosioanalyse» være et relevant teoretisk utgangspunkt. Han har gjennom denne konfliktteorien gjort et forsøk på å avdekke det han kaller sosiale stengsler for frihet og selvtutfoldelse. Dette kan være et godt verktøy når det kommer til å forstå den sosiale bakgrunnens rolle i aktørenes liv, som for eksempel forutsetningene for arbeidsledighet. Med dette foreslår han en løsning på struktur/aktør-problemet, hvor han forsøker å overskride skillet mellom “objektivistisk” og “subjektivistisk” sosiologi gjennom to epistemologiske brudd (Aakvaag, 2008, s. 148). Det “objektivistiske bruddet” handler om å avdekke sosiale strukturer, mens det “subjektivistiske bruddet” forsøker å hente inn den kreative og kompetente aktøren (Aakvaag, 2008, s. 149). For å forklare dette nærmere kan vi ta for oss begrepet om det sosiale rom.

Kort forklart gjenspeiler det sosiale rom klassestrukturen i samfunnet som helhet. Bourdieu fokuserer med dette på hvordan ressursene blir fordelt mellom borgerne, som igjen legger føring på hvor en befinner seg i denne strukturen. Her opererer han med begrepet om kapital. Kapital forklarer han som knappe ressurser det er konkurranse om, og som gir makt i det sosiale livet (Bourdieu, 1979/1995, s. 76-77). I hovedsak fokuserer han på tre kapitalformer: økonomisk kapital som viser til økonomiske ressurser som penger og eiendom, kulturell kapital som handler om å mestre den dominerende kulturelle koden i samfunnet og sosial kapital som handler om tilgang og medlemskap i sosiale nettverk (Aakvaag, 2008, s. 152-153). På denne måten forsøker Bourdieu å vise at klassebegrepet er mer flerdimensjonalt enn for eksempel Marx sitt syn, som i hovedsak fokuserer på økonomisk kapital. Grunnen til at klassesystemet opprettholdes, forklarer Bourdieu med at det naturaliseres av en symbolsk makt. Her er habitus et viktig begrep å bringe inn, som en del av det subjektivistiske bruddet. Veldig kort handler det om de kroppsliggjorte disposisjonene som legger føring på hvordan vi oppfatter og handler i det sosiale rom (Bourdieu, 1979/1995, s. 3).

Humankapital

Som et supplement til Bourdieus forståelse av kapitalbegrepet kommer vi også til å bruke begrepet om humankapital. Gary S. Becker forklarer humankapital som arbeidstakerens produktivitet i jobbsituasjon som bestemmende for ens inntekt (Wiborg, 2006). Han peker blant annet på hvordan det å investere i utdanning, trening, helsehjelp osv. også er en investering i kapital, bare disse produserer humankapital og ikke økonomisk kapital. Dette i den forstand at du ikke kan separere et menneske fra ens kunnskap, ferdigheter, helse eller verdier på samme måte som med økonomiske midler (Becker, 1993, s. 16). Høy humankapital vil dermed føre til en høy arbeidsproduktivitet. På denne måten vil personer med lik humankapital ideelt sett tjene like mye, uansett etnisitet, sosioøkonomisk status, kjønn og alder (Wiborg, 2006, s. 279). Dette kan man derimot stille spørsmål ved, med bakgrunn i Bourdieus kapitalforståelse.

2.3.1 Kritikk av Bourdieu

For å forklare hovedpoengene i kritikken av Bourdieu handler dette ofte om at teorien er for strukturorientert. I og med at habitus styres av aktørens posisjon i det sosiale rom, kan det virke som at Bourdieu i bunn og grunn ender opp med en oppfatning av aktørens begrenset handlingsrom som resultat av et overinstitusjonalisert samfunn (Aakvaag, 2008, s. 166). Andre peker på hvordan sosial endring kan være mulig, ettersom den symbolske makten i følge Bourdieu er naturalisert og på den måten tildekker det som reproducerer sosial ulikhet (Aakvaag, 2008, s. 167). Dette kan være viktig å ha i bakhodet når vi videre i oppgaven skal anvende denne teorien til å undersøke vår problemstilling.

3.0 Metode

Når man skal «løse» en problemstilling, er man nødt til å samle inn data som belyser spørsmålet. Fremgangsmåten man velger for å samle inn dataen er det vi kaller metode (Dalland & Trygstad, 2021, s. 197). Vi har valgt å ta i bruk litteraturstudie for å undersøke vår problemstilling.

Litteraturstudie er en metode som innebærer at man gjennom allerede eksisterende forskning, rapporter og informasjon, forsøker å belyse og se sammenhenger når det kommer til det aktuelle temaet og problemstillingen (Pettersen, 2008, s. 121). Vi valgte denne fremgangsmåten på grunnlag av at vi mener at dette i størst grad kan hjelpe oss å besvare problemstillingen. For det første er det allerede gjort mye forskning på temaet vi undersøker, både i form av statistikk og tall som omhandler tiltak og deltakelse hos NAV, arbeidsledighet og arbeidsmarkedet, men også om velferdsstat og velferdsstaten i Norge spesielt. Dette gjorde at vi valgte bort egen innsamling av empiri som er både tid- og ressurskrevende.

3.1 Metoderefleksjoner

Prosessen bestod av å gå gjennom ulike søkemotorer, bruke søkeord som «arbeid», «tiltak», «NAV» og «Velferdsstat» for å finne relevant informasjon. Vi tok i bruk Oria.no, Google Scholar, Idunn.no, bibliotek, tidligere pensum, samt forslag fra veileder til kilder. Vi fant det også hjelpsomt å gå gjennom tidligere pensum, og dens litteraturlister hvor vi fant flere andre relevante kilder. For å få en helhetlig forståelse av temaet vi skulle skrive om, fant vi Stjernø & Øverbyes Arbeidslinja og Andreassen & Fossetøls NAV ved et veiskille svært hjelpsomme. Videre brukte vi artikler for å se hva andre forskere har oppdaget rundt vårt tema og problemstilling. Dette gjorde at vi kunne undersøke om det var fellesnevnerne blant disse som hjalp oss å underbygge spørsmålet vårt, som for eksempel at sosial bakgrunn er en gjenganger når det kommer til forskning på arbeidsløshet og hvem som er arbeidsledige. Vi har også forsøkt å underbygge dette ved hjelp av kvantitativ informasjon, nærmere sagt statistikk fra NAV og SSB. Ved å ta i bruk statistikk fra disse kildene kunne vi få tall på blant annet hvor stor og omfattende arbeidsløsheten i Norge er, om det har vært en utvikling, og ikke minst se ferske tall om hvordan det står til per dags dato.

Da vi valgte å foreta en litteraturstudie, var kildebruk og kildekritikk noe vi var nødt til å tenke nøye gjennom. Med denne metoden er det svært viktig at en er sikker på at litteraturen er av validitet og reliabilitet. Validitet betyr relevans og gyldighet, mens reliabilitet står for pålitelighet (Dalland & Trygstad, 2021, s. 43). For å sørge for at litteraturen vi tok i bruk var av validitet satte vi noen kriterier for utvalg av kilder på forhånd. Som en start på søkeprosessen gikk vi gjennom pensumlisten for å se om det er noen kjente navn som har arbeidet med relevante temaer, hvor blant annet Pierre Bourdieu og Gøsta Esping- Andersen viste seg å være relevante for vår problemstilling. Ved å bruke slike kjente forfattere blir også kriteriet til reliabilitet mer sannsynlig oppfylt.

Videre oppsøkte vi tidsskrifter med relevante temaer for å være sikre på at de kildene vi brukte var pålitelige og holdbare, som for eksempel Sosiologisk tidsskrift. Majoriteten av forskningene vi fant i tidsskriftene var også primærkilder, noe vi prioriterte å bruke. En primærkilde vil si den originale utgaven. Med andre ord er de nye forskningene vi har brukt, primærkilder (Dalland & Trygstad, 2021, s. 157). Vi hadde også sett oss ut at litteraturen vi skulle bruke ikke var altfor gammel. Dette gjaldt for eksempel kilder som inneholdt informasjon om NAV, hvor vi unngikk kilder som var skrevet før 2011, da dette var året NAV- reformen var ferdigstilt. Det har også blitt tatt høyde for at reformen fortsatt i dag er relativt ny, og at det har skjedd flere endringer de siste ti årene. Når en søker gjennom litteratur om arbeid og velferdsstat er det gjort svært mye forskning rundt dette, og ikke bare i Norge. Ved valg av kilder har vi derfor vært nøye med å se til at det gjelder Norge, for å opprettholde ønsket om relevans.

Med bakgrunn i disse kriteriene kunne vi være trygge på at vi besvarte problemstillingen ved hjelp av et arbeid som oppfylte krav til validitet og reliabilitet.

4.0 Analyse

For å svare på problemstillingen kommer vi til å ta utgangspunkt i de forskningsspørsmålene vi presenterte i innledningen. Disse er: Hvem er arbeidsledige? Er det grupper og systematiske forskjeller bak arbeidsledighet? Hvorfor er de arbeidsledige? Hvordan fungerer hjelpen de får? Og, er hjelpen effektiv? Dette er alle ganske beskrivende spørsmål, som vi har prøvd å formulere for å romme problemstillingen på en mer åpen måte. Vi spør dermed: Hvem er arbeidsledige – hvorvidt finnes det grupperinger og systematiske forskjeller bak arbeidsledighet, og hva skyldes dette? Og, hva innebærer hjelpen NAV tilbyr, og er denne effektiv? På den måten går vi ut fra en todeling av spørsmålet hvor vi først kartlegger hvem og hvorfor dette gjelder de det gjør, for så å gå nærmere inn på systemets rolle i en eventuell reproduksjon av disse.

I og med at vi ikke har samlet inn egen empiri, ser vi det ikke som hensiktsmessig å presentere empirien som blir brukt i en deskriptiv fremstilling. Vår analyse kommer til å bestå av en diskusjon hvor vi anvender andres forskning og empiri i et forsøk på å komme nærmere et svar på vår problemstilling.

4.1 Hvem er arbeidsledige?

Hvorvidt finnes det grupperinger og systematiske forskjeller bak arbeidsledighet, og hva skylder dette?

Arbeidsledighet er noe det finnes mye tall og statistikk på i Norge. NAV publiserer månedlig hovedtall om arbeidsmarkedet, dette gir en god pekepinn på hvordan det norske arbeidsmarkedet beveger seg. Noe som derimot krever mer er det å tolke disse tallene, og vite med sikkerhet hva de skyldes. Man kan gjerne spørre seg hva som ligger bak at noen yrker har mer arbeidsledighet enn andre, eller hvorfor det er mer arbeidsledighet i Oslo enn i Trøndelag (NAV, april 2022). Begge spørsmålene krever er at man vet noe om menneskene det gjelder. Dette åpner for spørsmålet om hvilke kjennetegn som går igjen blant arbeidsledige mennesker. Er det mulig å se grupperinger blant disse, og er det nettopp det at man tilhører denne gruppen som gjør at noen lettere faller utenfor arbeidsmarkedet? For å finne svar på dette vil vi forsøke å kartlegge risikoen for at ulike grupper med varierende bakgrunn og kapitalmengde havner på arbeidsrettede tiltak og sosialhjelp. Dette

for å se hva som faktisk skiller de som benytter seg av tiltak for jobbhjelp, og det som betegnes som en ordinær arbeidssøker.

4.1.1 Risiko som ung?

En naturlig plass å starte er gjerne å se på den gruppen som alle kommer til å være en del av i løpet av livet, nemlig de unge. Dette er en gruppe som har fått større oppmerksomhet i forskningen på arbeidsledighet og sosialhjelp de siste årene, noe som gjerne har bakgrunn i nettopp det faktum at sannsynligheten for å bli værende i systemet er større for unge enn for den eldre befolkningen (Nossen et al., 2021). I sammenheng med at vi ser en vekst i antall unge under 30 år registrert med nedsatt arbeidsevne, ønskes det gjerne mer kunnskap på området. Et spørsmål man kan stille er om det finnes en sammenheng mellom det å være arbeidsledig og risikoen for nettopp det å få en nedsatt arbeidsevne.

Relevant forskning på dette området kan være Kauppinen et al. (2014), som forsket på om de bestemmende faktorene bak lengden på mottakelse av sosialhjelp blant unge påvirkes ulikt av individuelle livshendelser og ens sosiale bakgrunn. De individuelle hendelsene har gjerne bakgrunn i den mer risikofylte overgangsfasen som det å være ung utgjør. Dette kan være alt fra det å innlede forhold, etablere samboerskap eller egen husholdning. Alle disse faktorene kan påvirke prosessen med å komme seg inn på arbeidsmarkedet (Kauppinen et al., 2014, s. 276). I sammenheng med at fattigdomsraten er på topp rundt 20-årsalderen kan man derfor også stille spørsmål ved den økonomiske kapitalens betydning. Kauppinen et al. (2014) viser at en betydelig faktor er det faktum at ungdom i de nordiske landene flytter ut tidlig i livet, gjerne uten å ha fullført utdanning eller å ha klart å etablere seg i arbeidsmarkedet (s. 283). Denne usikkerheten vil med andre ord føre med seg en risiko for å havne utenfor, mye på grunn av at et slags personlig økonomisk sikkerhetsnett ikke er bygget opp enda. På en annen side kommer denne forskningen frem til at dette må ses i sammenheng med den sosiale bakgrunnen, som i større grad vil være en mer signifikant avgjørende faktor for risikoen for å havne på sosialhjelp (Kauppinen et al., 2014, s. 283).

Når vi snakker om sosial bakgrunn er det mye som spiller inn. Dette kan være alt fra hvor en kommer fra, hvem en har vokst opp med, kulturell bakgrunn, utdanningsnivå til foreldre og ikke minst om foreldrene selv har vært i arbeid eller mottatt sosialhjelp. Studien til Kauppinen et al. (2014) benytter de tre sistnevnte som variabler for sosial bakgrunn. I

Norge viser resultatene at den største forutsetningen for å motta sosialhjelp er dersom ens egne foreldre selv er sosialhjelpsmottakere. Også foreldrenes inntekt ser ut til å ha betydning. Noe som skiller seg ut i Norge, i motsetning til Sverige og Finland, og som også blir tatt høyde for i denne studien, er at arbeidsledighet blant foreldre og utdanningen foreldrene har spiller en like viktig rolle i sjansen til å bli sosialhjelpsmottaker. Dette påvirker også lengden på bruk av sosialhjelp (Kauppinen et al., 2014, s. 281). Det kanskje mest interessante funnet i denne studien med tanke på vår problemstilling er at den sosiale bakgrunnen ikke øker sjansen for å få et langvarig sosialhjelpsforløp, men at det derimot øker sjansen for både langvarig og kortvarig forløp (Kauppinen et al., 2014, s. 274). På den måten tyder denne studien på at sosial bakgrunn spiller en viktig rolle når det kommer til å legge til rette for gode forutsetninger for å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Dermed kan det også tenkes å være en faktor for den forskjellen som gjerne er mellom de som har lettere for å få seg arbeid.

En som har gjort en lignende studie på dette er den norske sosiologen Christer Hyggen (2006). Basert på et representativt utvalg over en tidsperiode fra 1985-2003, undersøkte han en norsk kohort unge voksnes risiko for å motta sosialhjelp basert på deres sosiale kapital (s. 493). Han benyttet seg av lignende variabler for sosial kapital som Kauppinen et al., men trakk også inn familiestruktur, som for eksempel om man hadde vokst opp i en kjernefamilie med begge foreldrene. Også gjennom denne studien kom det frem at familiebakgrunn har en signifikant innvirkning på risikoen for å havne på sosialhjelp (Hyggen, 2006, s. 505). I tillegg til det å ha en eller begge foreldre på sosialhjelp, kom det nemlig også frem at det å vokse opp i en familie som motsetter seg fra kjernefamilien har en betydning. Hvorfor det er slik kan trolig ha flere grunner. For eksempel peker McLanahan & Sandefur (1994) på at det å vokse opp med kun en forelder gjerne fører til en lavere sosial kapital. Dette er som resultat av mangel på fordelene og innflytelsen som en ekstra voksenperson i hjemmet gjerne utgjør. I tillegg ser man at disse oftere flytter mer på seg, noe som igjen går ut over tilknytningen til andre voksenpersoner og sosiale nettverk.

Det er på sin side viktig å nevne betydningen av humankapital i denne sammenheng, noe Hyggen undersøker om har større betydning enn sosial kapital for risikoen for å motta sosialhjelp. Som forklart i teorikapittelet handler humankapital om kompetanse som forutsetning for produktivitet. I denne studien brukes humankapital til å beskrive forhold

som for eksempel om man er arbeidsledig eller i arbeid, lengde på utdanning og eventuell arbeidsledighet. Han kommer nemlig frem til at det er mengden på humankapital som i høyere grad determinerer risikoen for å bli arbeidsledig, samt å motta sosialhjelp. Grunnen til dette forklarer han med å vise til den effektiviteten som den norske velferdsstaten utgjør. Dette er på den måten med på å minimere betydningen av sosial kapital i jobbsøkersammenheng (Hyggen, 2006, s. 507). Noe man på en annen side kan spørre seg om er i hvor stor grad humankapital styres av ens samlede kapital. Tar man utdanning som et eksempel viser forskning at sannsynligheten for å ta høyere utdanning er betydelig høyere dersom man har foreldre med høyere utdanning (Bakken et al., 2017, s. 269). I sammenheng med økonomisk kapital, kan det tenkes at familier med høyere utdanning gjerne har flere ressurser og økonomiske midler. Samtidig vil høyere utdanning også kunne føre med seg høyere kulturell kapital, som for eksempel at de med høyere utdanning leser flere bøker, noe som trolig kan ha positiv effekt på barna. Videre gjenspeiles dette ofte i sosial kapital, som at barna vokser opp i «det rette» nettverket.

Flere av disse funnene leder til spørsmål om intergenerasjonell mobilitet. Både Kauppinen et al. (2014) og Hyggen (2006) viser til foreldres bakgrunn som viktige faktorer når det kommer til risiko for arbeidsledighet og sosialhjelp blant unge. Med dette i betraktning kan det se ut til funnene over samsvarer med andre studier på intergenerasjonell overførsel av velferdsavhengighet (Stenberg, 2000). Også Esping-Andersen (2015) peker på hvordan det på tross av de skandinaviske velferdsstaternes effektive utjevning av ulikhet, er investering fra familien som spiller den største rollen når det kommer til barnas livsmuligheter (s. 132). Dette handler både om investeringer i tid og økonomi. På den måten kan dette også tenkes å samsvare med mulighetene barna får når det kommer til besittelse av kapital, her både økonomisk, sosialt og kulturelt.

4.1.2 Risiko som innvandrer?

Når vi nå har snakket om unge, er en annen viktig anerkjennelse hvordan unge innvandrere i større grad enn den øvrige befolkningen ser ut til å komme dårligere ut i arbeidsmarkedet. Disse risikerer nemlig i større grad å havne i kategorien som kalles NEET (Bø & Vigran, 2015). Denne betegner «personer som ikke er under utdanning og som er arbeidsledige, økonomisk marginaliserte, uførepensjonerte eller har omfattende helserelevanter fravær» (Aamodt, 2018). Dersom NEET-gruppen blir delt etter innvandringskategori, utgjør hele

25 prosent innvandrere, i tillegg til at nært 12 prosent er norskfødte med innvandrerbakgrunn. Dette er bekymringsfullt med tanke på hvordan det å motta sosialhjelp tidlig i livsløpet, gjerne risikerer å bli gjengangere i systemet (Reichborn-Kjennerud, 2011, s. 113)

I samsvar med hva vi har diskutert over angående intergenerasjonell mobilitet, er et spørsmål som gjerne dukker opp hvordan disse funnene kan samsvare med den høye arbeidsledigheten, samt andelen sosialhjelpsmottakere blant innvandrere i Norge. Kan man påstå at dette skyldes familiære årsaker og at dette er noe som går mer igjen blant innvandrere enn for den øvrige befolkningen? Med dette følger også spørsmålet om det er et faktum at som innvandrer øker risikoen for å havne på sosialhjelp, eller om det skyldes andre grunner. Ser vi på tall publisert februar 2021 av SSB, kommer det frem at registrerte arbeidsledige innvandrere økte fra 24 430 til 45 840, altså med 88 prosent fra 2019 til 2020 (Olsen, 2021). Det må tas i betraktning at dette i størst mulig grad skyldes koronasituasjonen og at økningen samsvarer med endringen for den øvrige befolkning. Det som på sin side er interessant er at hele 42 prosent av alle registrerte arbeidsledige nettopp er innvandrere, et tall som har vært stabilt siden 2019 og dermed tyder på at korona ikke har økt forskjellene i ledighet (Olsen, 2021). I tillegg ble hele 56 prosent av den økonomiske sosialhjelpen utbetalt til innvandrere (Grebstad & Hjemås, 2021). Dette tilsier en ganske dyr utgift for velferdsstaten, og kunnskap om hva som skylder dette vil være innbringende.

I et forsøk på å skille om det nettopp er bakgrunnen som innvandrer som skylder arbeidsledigheten ser Støren & Wiers-Jenssen (2010) nærmere på om utdanning tatt i utlandet mot bakgrunn som ikke-vestlig immigrant har mest å si for risikoen for å bli arbeidsledig. Her kommer det frem at nordmenn med utdanning fra utlandet, i større grad enn de med utdanning fra Norge, risikerer vanskeligheter med å få seg jobb. Dette gjelder også de ikke-vestlige immigrantene med samme bakgrunn. Også overkvalifikasjon er noe begge risikerer med en slik bakgrunn. Det som imidlertid er mest interessant i denne sammenheng er at de ikke-vestlige immigrantene uavhengig av opphavet til utdannelsen, opplever risiko for arbeidsledighet (Støren & Wiers-Jenssen, 2010, s. 29). Dette er på sin side ikke tilfellet blant vestlige immigranter (Støren & Wiers-Jenssen, 2010, s. 44). På bakgrunn av denne studien kan det dermed påstås at diskriminering mot ikke-vestlige immigranter er noe som eksisterer i Norge.

For å få et bredere overblikk på hva som kan være årsakene bak dette kan man også i denne sammenhengen dra inn Bourdieus begreper om kapital. Først og fremst kan det stilles spørsmål ved den økonomiske kapitalen, med tanke på hvordan offentlige tall tyder på en større fattigdom blant de med innvandrerbakgrunn. Wiborg (2006) dokumenterer i sin studie blant annet inntekten til ikke-vestlige nyutdannede, hvor det kommer frem at nyutdannede fra norske universiteter med ikke-vestlig bakgrunn tjener mindre enn den sammenlignbare majoriteten. Av de 115 000 barna som lever i husholdninger med vedvarende lav inntekt, utgjør hele 6 av 10 barn med innvandrerbakgrunn (Espeland & Normann, 2021). Heretter kan vi spørre oss om dette igjen har sammenheng med gruppens sosiale kapital, som gjerne innebærer en persons tilknytning til ulike nettverk. Kan man si at arbeidsledighetsstatistikken indikerer at nettverkstilgangen er begrenset blant denne gruppen? Forskning tyder på at dette har en viktig betydning, samt at andre humankapitalfaktorer som botid og prestasjoner i utdanningssystemet har en viktig betydning (Wiborg, 2006, s. 294). Man vil nemlig kunne tenke seg at nettverk er noe som påvirkes av for eksempel botid, så at disse har en betydning og påvirker hverandre er noe vi kan si ganske sikkert. Et annet interessant funn er hvordan dette nettverket også kan påvirke synet en har på arbeid. Arbeidsmotivasjon kan nemlig se ut til å bli påvirket av hvor mange i ens egen omgangskrets som benytter seg av trygde- og velferdsordninger (Dale-Olsen & Røed, 2012). Her må det på sin side også nevnes at dette ikke bare trenger å handle om lavere arbeidsmotivasjon. Påvirkningen kan også gi høyere arbeidsmotivasjon.

4.1.3 Risiko som mor?

En annen faktor som alle som skal inn i arbeidslivet må forholde seg til er dette med kjønn. Med kjønn følger det ofte ulike rolleforventninger som påvirker hvordan man handler i det sosiale liv. Også i dag kan det se ut til at kvinner og menn stiller ulikt i arbeidslivet, både knyttet opp til yrkesvalg, tilgang på lederstillinger og ikke minst ulikhet i lønn. Selv om det enda finnes langt flere høytlønnede menn, viser tall at menn er mer avhengige av sosialhjelp (Fløtre & Tuv, 2022 9. mars; Andresen, 2016 26. januar). Om dette skyldes faktumet at en er mann, er på sin side vanskelig å si noe om. Noe som det imidlertid er gjort en del forskning på, er om hvorvidt sosialhjelp har sammenheng med om man har barn eller ikke. Dette skal vise seg å ha en tydelig sammenheng med hvilket kjønn man har.

På bakgrunn av det som er diskutert over, er det også være interessant å se på forskjellene mellom menn og kvinner i innvandremiljøet. Tall fra SSB viser at yrkesdeltakelsen blant kvinnelige innvandrere er lavere enn for den øvrige befolkningen (Umblis, 2020). Det er på sin side verdt å nevne at det sannsynligvis finnes ulikheter innad i denne gruppen, da det trolig er svært store ulikheter i bakgrunn og kultur. I en studie gjort av Djuve, Hagelund og Kavli (2012) har de valgt å fokusere på kvinner fra Afghanistan, Somalia og Irak. Her undersøker de hva som ligger bak utfordringene denne gruppen gjerne opplever for å komme seg inn på arbeidsmarkedet (s. 96). En utfordring som kan se ut til å være en hovedfaktor handler om noe som direkte kan knyttes opp til rollen som kvinne - nemlig barnefødsler (Djuve et al., 2012, s. 103). I introduksjonsprogrammet som nyankomne innvandrere tar del i når de kommer til Norge, ser det ut til at kvinnene fort havner bak mennene, mye på grunn av akkurat dette. I tillegg ser det ut til at det er kvinnene som oftest er hjemme med syke barn eller egne helseplager som gjerne knyttes til graviditet (Djuve et al., 2012, s. 104). På den måten er det flere som ender opp med å avslutte programmet tidligere, og heller søker sosialhjelp.

Også når det gjelder den øvrige befolkningen ser det ut til at det å ha barn har innvirkning på bruk av sosialhjelp. Hyggen (2006) viser nemlig til at den største faktoren som påvirker risikoen for å få sosialhjelp som ung voksen nettopp er å være eneforsørger for et barn. Her er det derimot verdt å nevne at han ikke har gjort et skille på kjønn. Likevel viser tall at når det gjelder barn av enslige forsørgere i alderen 8 år og yngre, bor hele 9 av 10 med mor (Dokken, 2017). Med dette kan det tenkes at dette i hovedsak er et problem som omhandler kvinner. Ser vi på tall fra SSB fra 2017 kommer det også frem en ganske stor forskjell mellom enslige mødre og enslige fedre. Mens 14,7 prosent av enslige kvinner med barn fra 0-17 år mottar sosialhjelp, gjelder dette kun 5,7 prosent av menn i samme situasjon (Tuv, 2019). Denne forskjellen kan tenkes å ha sammenheng med den store forskjellen i omfanget av de som er i en slik situasjon basert på kjønn. Tar vi for oss funnene Hyggen har gjort i sin studie, kommer det nemlig frem at blant de som er eneforsørgere, vil forskjellene når det kommer til risiko for å få sosialhjelp avhenge av den sosiale bakgrunnen. Også her vil humankapital ha en viktig innvirkning (Hyggen, 2006, s. 501-503). Med det ser det ut til at det å ha erfaring i arbeidslivet samt å ha utdanning spiller en viktig rolle. Inngående i dette kan det også tenkes at alderen man får barnet i vil ha betydning.

4.2 Hva innebærer hjelpen NAV tilbyr, og er denne effektiv?

En viktig ting å ta høyde for når man ser på forskjellen på ordinære arbeidssøkere og de som tar del i tiltak for jobbhjelp gjennom NAV, er det å vite noe om hva som eventuelt gjør at noen blir værende i systemet. Da kan man gjerne stille spørsmål ved effektiviteten bak tiltaksarbeidet. Som presentert i teorikapittelet er NAV bygget på prinsippet om arbeidslinja, som innebærer at de som mottar sosialhjelp skal yte noe tilbake til samfunnet. På den måten er sosialhjelpsmottakere pliktig å delta i ulike tiltaksprogrammer. Vi skal nå gå nærmere inn på hva disse innebærer, samt å se på effektiviteten og utfordringene som følger med. Dette skal vi knytte opp mot de gruppene som allerede er presentert over.

4.2.1 Unge på tiltak

Som tidligere nevnt er unge en høyt prioritert målgruppe. Dette er mye på grunn av frykten for at de skal havne i et langvarig utenforskap, som ikke bare vil være av negativ betydning for den det gjelder, men det vil også gi betydelige kostnader for staten på sikt. Den siste store satsningen rettet mot unge kom i form av «forsterket ungdomsinnsats» fra 2017, hvor det legges mer fokus på oppfølging (Nossen, et al., 2021, s. 6). Dette er noe som gjerne må tilrettelegges da de som søker slik arbeidsrettet bistand både kan være ordinære arbeidssøkere, samt være av gruppen som omtales som personer med nedsatt arbeidsevne. Med økningen av antall uføretrygdete er det dermed avgjørende å få mer kunnskap om løpebanen til de som søker slik arbeidsrettet bistand. Det vil også være av interesse å finne ut noe om hva som kjennetegner de som blir i systemet lenge og gjerne ender opp som uføretrygdet.

Dette har Nossen, Gjerde & Lorentzen (2021) gjort et forsøk på å komme nærmere et svar på. Her tar de for seg et utvalg av både ordinære arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne. Det er verdt å nevne at det er vanlig for begge disse gruppene å benytte seg av arbeidsmarkedstiltak, men tiltakene forsøkes likevel tilpasset de ulike behovene. Av dette kan vi spørre oss om forskjellen dette utgjør er på bakgrunn av hva man er registrert som. Det skal nemlig vise seg at det er dette som har mest betydning for om en kommer seg ut i arbeid eller ikke. Hele 41 prosent av det totale utvalget kom seg raskt ut i jobb, og kun 17 prosent av disse deltok i tiltak. På den måten klarer de fleste seg uten særlig bistand fra NAV. Dette ser imidlertid ut til å ha mest sammenheng med utdanningsbakgrunnen, hvor

de fleste har gode kvalifikasjoner. Med det kan det også her se ut til at humankapital spiller en viktig rolle. Også i gruppen som kommer i jobb på et senere tidspunkt, hvor flere har deltatt i ulike tiltak, hvor også utdanning ser ut til å ha betydning. Man kan med dette ikke si noe om det er tiltaksdeltakelsen som bidratt mest til å få seg jobb, eller om det er andre faktorer som ligger til grunn.

Når det kommer til de som er registret med nedsatt arbeidsevne ser derimot situasjonen ut til å være en annen. I denne studien ble 16 prosent av utvalget registret som dette. De fleste av disse ser ut til å følge en løpebane hvor de får langvarig oppfølging eller er i et langvarig tiltaksløp. Skillet mellom disse kan tenkes å ha sammenheng med om det er utfordrende å finne egnede tiltak for den enkelte. I løpet av femårsperioden denne studien tar utgangspunkt i ble fire prosent av det totale utvalget registret som uføretrygdet. Det antas også at dette tallet vil stige på sikt. Dette er derimot en utfordrende gruppe som gjerne har sammensatte problemer som er vanskelige å håndtere. Hvordan NAV skal møte disse er et spørsmål som mange stiller seg.

Bragstad & Sørbo (2015) har gjort et forsøk på å undersøke hvordan NAV følger disse unge gjennom arbeidsrettede tiltak (s. 61). Her kommer det frem at tiltaksbruken er ganske forskjellig avhengig av alder, bakgrunn, kjønn og ikke minst helsetilstand. Det ser nemlig ut til at en ganske stor andel sliter med dårlig helse, og da gjerne psykiske lidelser. Hele 59 prosent av uførestønadene blir innvilget på bakgrunn av psykiske lidelser til de under førti år, på tross av at internasjonale studier tyder på at ønsket om å delta i arbeidslivet blant denne gruppen er høy (Reme et al., 2016, s. 10). Et forsøk på å bedre disse tallene har vært innføringen av en relativt ny oppfølgingsmetode som kalles Individuell jobbstøtte (IPS). Her brukes ordinære arbeidsplasser som treningsarena, hvor det forsøkes å integrere tjenester innen helse- og arbeidsrehabilitering med individuell oppfølging (Reme et al., 2016, s. 10). På den måten kan denne metoden ses på som en slags mer helsetilpasset arbeidspraksis. Dette har i stor grad vist seg å være et effektivt supplement til NAV-tiltakene, hvor i en 18-månedersperiode fikk hele 37 prosent jobb etter IPS-oppfølging, mot 27 prosent av kontrollgruppen (Reme et al., 2016, s. 86). Dette kan ses i sammenheng med at det som ser ut til å være de mest effektive tiltakene blant unge er arbeidspraksis, i tillegg til utdanning. Også her kan det med det dermed se ut til at humankapital spiller en rolle da de som fikk tatt ordinær utdanning er de som videre blir minst observert i andre tiltakstyper (Bragstad & Sørbo, 2015, s. 74). Dette er imidlertid noe som kan være

vanskeligere å oppnå for denne gruppen, på bakgrunn av at medlemmene har sammensatte problemer som kan være utfordrende å møte.

4.2.2 Innvandrere på tiltak

På samme måte som med de unge, har også innvandrere opparbeidet seg mindre trygderettigheter, noe som gjør at disse i høyere grad er avhengige av økonomisk sosialhjelp. Med bakgrunn i det som vi diskuterte angående innvandrernes utfordringer i arbeidsmarkedet i kapittel 4.1.2, kan det være interessant også her å se på hvordan NAV angriper dette. Med dette kan vi studere hvordan ledighetsperioden for arbeidsledige innvandrere ser ut, i lys av hvordan sannsynligheten for overgang til jobb og NAV-ytelser endres gjennom denne. Flere studier tyder nemlig på at hvorvidt en kommer fra et lav- eller høyinntektsland har en påvirkning. Kann, Dokken & Yin (2019) peker nemlig på at innvandrere fra lavinntektsland, som heller ikke har dagpengerett, har lavest sannsynlighet for overgang til arbeid (s. 38-39). Dette må også ses i sammenheng med en større sannsynlighet for å heller gå over på andre NAV-ytelser, og da også den høye andelen innvandrere på sosialhjelp. Her vil varigheten ha betydelig negativ innvirkning, da den også trolig fører til lenger varighetsavhengighet og svekker humankapitalen (Kann et al, 2019, s. 40). Det som på en annen side kan se ut til å motvirke dette er press om å søke jobber, søknadshjelp, motivasjon og kursing fra NAV-veiledere.

Et forsøk på å få dette ut i praksis kan ses i sammenheng med endringen i sosialtjenesteloven i 2015, hvor det nå pålegges at kommunene stiller krav om aktivitetsplikt for stønadsmottakere (Dokken, 2015, s. 58). Som nevnt tidligere i oppgaven, kan det ses på som en inngripende endring med tanke på problemstillingen om balansen mellom rettighet og plikt til å arbeide. Likevel ble dette innført i et forsøk på å unngå såkalte gratispassasjerer, men og som et direkte tiltak for å få finansieringen av velferdsstaten til å gå rundt. Her kan man gjerne se en direkte sammenheng med innholdet i arbeidslinja. Noe som derimot ser ut til å være en utfordring også her, er det å finne passende aktivitet for enhver mottaker. Når vi snakker om innvandrere er det flere som hevder aktivitetene de tilbys er meningsløse og lite relevante for videre jobb (Dokken, 2015, s. 58). Det å finne relevante aktiviteter som øker arbeidsdeltakelsen er med dette en ganske utfordrende oppgave for kommunene. Ikke bare er oppgaven vanskelig i seg selv,

men den er og ressurskrevende, noe som også kan føre til forskjeller mellom store og små kommuner.

Selv i integreringspolitikken blir arbeidsrettede tiltak sett på som et viktig virkemiddel for å oppnå målene den innebærer. Med loven om «introduksjonsordning for nyankomne innvandrere» vedtatt i 2002, ble fulltidskvalifisering det mest sentrale for å fremme integrering blant flyktninger. Et lignende program kalt Ny sjanse, ble også senere tilbudt innvandrere med lang botid, men dette er på en annen side ikke pliktig å delta på ei heller en rettighet (Djuve et al., 2012, s. 97). Noen av utfordringene knyttet til dette programmet har allerede blitt diskutert i kapittel 4.1.3, hvor det ble gått nærmere inn på de utfordringene som kvinnene gjerne opplever i denne sammenheng. Det at livet utenfor introduksjonsprogrammet påvirker utbyttet en får av dette, kan dessuten være gjeldende for mennene også. Uansett på bakgrunn av kjønn og hva som skylder fraværet, vil en etter en viss periode med fravær skrives ut av programmet og deretter ikke lenger ha krav på introduksjonsstønad lenger. Dette kan tenkes å være en av flere grunner til at mange heller søker seg på sosialhjelp i stedet (Djuve et al., 2012, s. 103).

4.2.3 Eneforsørgere på tiltak

Noe som over en lenger periode har vært tema for diskusjon, er aktivisering av eneforsørgere. Disse har mulighet til å motta det som kalles overgangsstønad, som er en stønad som kan mottas i til sammen tre år med barn under åtte år (Dokken, 2017, s. 58). Fra 1964 var det nemlig mulig for eneforsørgerne å velge om de ville være i aktivitet eller ikke, inntil barnet fylte tre år. Av det vi har sett på over om å stå utenfor arbeidslivet i en lengre periode, var det flere som mente at dette var uheldig. Dette førte til en endring hvor det fra 2012 ble redusert med to år. For å få overgangsstønad nå er man pliktig å være i aktivitet fra og med barnet har blitt ett år, eller rett til barnehageplass (Dokken, 2017, s. 58). Aktivitet i denne forstand, krever enten at en er i arbeid eller under utdanning, minimum halvparten av full tid, eller at en er registret som reell arbeidssøker hos NAV (Dokken, 2017, s. 58).

I og med at endringen ble gjort med hensikt å bedre situasjonen til eneforsørgere, kan man gjerne spørre seg hvorvidt dette har vært tilfellet. Som beskrevet i kapittel 4.1.3 utgjør eneforsørgere, spesielt alenemødre, en sårbar gruppe. Dette både med tanke på økonomi,

men og sosialt. Vi har også sett at det å være barn av eneforsørgere kan ha negative følger, som det å selv ha større risiko for å havne på sosialhjelp. Noen som har forsket på dette er Dokken (2017), som så nærmere på følgene av denne endringen seks år etter den ble innført. Her finner hun at tilfellet ikke er at de enslige mødrene jobber mer, men at det på en annen side er flere som jobber noe (Dokken, 2017, s. 64). Det ser heller ikke ut til å være særlig effekt blant de eldre mødrene, men heller en liten økning blant de yngre (Dokken, 2017, s. 65). Dette kan tenkes å ha sammenheng med humankapital, da gjerne yngre mødre ikke har hatt anledning til å utdanne seg eller få betydelig arbeidserfaring.

Noe som tvert imot kan vekke bekymring er hvordan innvandrermodre ser ut til å ikke ha noe effekt av reformen (Dokken, 2017, s. 66). Dette kan vi spørre oss om har sammenheng med det vi har diskutert over. Kan det for eksempel tenkes at det kan skyldes svikt i integreringstiltak slik som introduksjonsprogrammet? Av det som blir trukket fram her handler imidlertid den forskjellen som er mellom menn og kvinner om det at det ofte er kvinnene som må være hjemme med barna. På den siden kan det stilles spørsmål ved hva som skiller innvandrerkvinnene fra alenemødrene med norsk bakgrunn, da de på samme måte trolig vil ha dette ansvaret. Tar vi for oss kapitalbegrepet også i denne sammenheng kan derimot språk som humankapital, ha betydning. Noe annet kan for eksempel være sosial kapital, om vi tenker oss at de med norsk bakgrunn kanskje har et større nettverk til å dele omsorgen ved behov, enn det de fra andre kulturer som ikke har like store bekjenskaper i landet har. Dette er likevel ikke noe vi kan si med sikkerhet, og mer kunnskap på området vil være nødvendig.

4.2.4 Bærekraftig på sikt?

Med det som nå er diskutert er det et spørsmål som kan sies å ligge bak det hele. Dette handler nettopp om det som Esping-Andersen kalte fusjon av velferd og arbeid, hvor han som nevnt snakket om sammenhengen mellom retten til arbeid, men samtidig frihet fra plikten til å arbeide (Esping-Andersen, 1990, s. 28). Med de tiltakene som vi har presentert over, er det lett å legge merke til at med innføringen av arbeidslinja har man gått i en retning av mer plikt. Spørsmålet videre kan være hvorvidt dette har vært en nødvendig og vellykket retning å gå i. Å få svar på dette kan være vanskelig, og mest sannsynlig finnes det ikke et entydig svar. Med tanke på hvordan velferdsstaten er avhengig av å ha flest mulig i arbeid, vil dette føre med seg at tiltaksarbeidet må være bærekraftig i den forstand

det produserer arbeidskraft, noe som det vi har diskutert ser ut til å vise at er tilfellet. Tar vi for oss dette spørsmålet på et ganske generelt grunnlag kan det, på tross av at mange hevder det motsatte, se ut til at velferdsstaten ikke har gjort oss utelukkende velferdsavhengige. Dette ser vi blant annet med tanke på hvordan Norge skiller seg ut i forhold til land med mindre generøse velferdsstater. Av de gruppene vi har sett på over ser det ut til at sysselsettingen av disse er høyere i Norge enn i land med høyere ulikhet (van der Wel, 2012, s. 72). På den måten kan det tenkes at det tiltaksarbeidet som utføres har positiv effekt.

5.0 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har vi på bakgrunn av velferdsstatens bærekraft, forsøkt å komme nærmere et svar på følgende problemstilling: Hva skiller den ordinære arbeidssøker og tiltaksdeltakere for jobbhjelp gjennom NAV, og hvorfor oppstår dette skillet? Dette har vi gjort ved å søke gjennom relevant litteratur og empiri fra anerkjente og troverdige kilder, for så å prøve å se disse i sammenheng med vår problemstilling. Måten vi har gått frem på har deretter vært å foreta en todeling av spørsmålet. Her gjorde vi først et forsøk på å kartlegge grupper som er mer utsatt for å motta sosialhjelp, men og inngående i dette det å ha større problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Deretter så vi på hvordan NAV møter disse utfordringene gjennom tiltaksarbeid som skal være relevante for disse gruppene. Dette i et forsøk på å se etter fellesnevner blant gruppene for at en slik risiko oppstår, samt å se etter kjennetegn for at noen blir værende i systemet.

For å oppsummere hovedfunnene så vi det som hensiktsmessig å legge fokus på tre hovedgrupper som gikk igjen når det kom til risiko for å ha utfordringer på arbeidsmarkedet, nemlig unge, innvandrere og mødre. Når det kom til spørsmål om hva som skiller de som lettere får seg jobb og de som måtte se til hjelp hos ulike tiltak, så derimot ut til å ha en fellesnevner, nemlig humankapital. Med små variasjoner i de ulike gruppene, som at språk var en betydelig humankapital som hadde mer betydning hos innvandrere, gikk derimot arbeidserfaring og utdanning igjen hos alle gruppene. På den måten ser det ut som en hovedforskjell mellom ordinære arbeidssøkere og tiltaksdeltakere er forskjell i besittelse av humankapital. Dette har også vist seg å være en av faktorene som har mest betydning for hvor lenge tiltaksdeltakerne blir i tiltak, samt og tilbøyeligheten for å gå over til mottakelse av sosialhjelp.

Noe vi dessuten også har gått nærmere inn på er hvorvidt humankapitalen determineres av ens sosiale bakgrunn. Dette i sammenheng med andre kapitaltyper som sosial, kulturell og økonomisk kapital. Her så vi at den sosiale bakgrunnen har betydelig å si, på bakgrunn av sosial reproduksjon. På den måten vil både mulighetene for å jobb, men og hvordan man møter tiltaksarbeidet se ut til å ha en sammenheng med om du for eksempel kommer fra en familie med historie fra sosialkontoret eller har foreldre med lavere utdanning. På bakgrunn av dette så vi nærmere på hvordan tiltakstilbudet forsøker å møte denne problemstillingen, med tanke på målet om å redusere betydningen av sosial bakgrunn. Til

en viss grad ser dette ut til å være vellykket da flere kommer ut i arbeid etter tiltaksdeltakelse. Videre ser det derimot ut til at sannsynligheten for at dette blir tilfellet, også her avhenger av ens sosiale bakgrunnen. Her skal det derimot nevnes at det fantes mindre forskning som direkte kunne knyttes opp til akkurat dette temaet.

Med dette kunne det videre vært interessant og funnet mer ut om den sosiale bakgrunnens betydning for møte med tiltaksarbeid. Også det å gå mer i dybden på enkelte av gruppene kunne vært gjenstand for videre forskning. For eksempel vil det å studere innvandrergruppen være noe som trolig trengs mer forskning på i feltet, med tanke på utviklingen vi ser mot et mer flerkulturelt samfunn. Ikke minst er det høyst aktuelt i dag med situasjonen i Ukraina, hvor et stort antall flyktninger vil komme til Norge. Å sysselsette flest mulig har vi sett at ikke bare er av betydning for å gi personlig gevinst eller fremme integrering, men og trolig vil gagne velferdsstaten på sikt.

På bakgrunn av hva vi har presentert her, er det også verdt å nevne hva som kunne blitt gjort annerledes. For eksempel må det tas i betraktning at vi gjerne har basert oss på et mer strukturorientert perspektiv på problemet. Vi har imidlertid sett teorivalg og vinklingen vi har foretatt oss som hensiktsmessig i forhold til det å få et mest mulig riktig svar på problemstillingen. Det kan også tenkes at det å studere flere grupper, og gått enda mer i dybden på disse kunne gitt et mer signifikant svar på vår problemstilling. Likevel mener vi å ha sett en fellesnevner gå igjen hos de gruppene vi har studert. Avslutningsvis kan det dermed se ut til at hovedfaktoren som skiller de som har lettere for å få arbeid og de som tar i bruk ekstern hjelp, er humankapital som tydelig påvirket av ens sosiale bakgrunn. Likevel må det til slutt nevnes at det ser ut til at velferdsstaten gjør en virkningsfull jobb med å minske betydningen av denne, noe som kan tenkes å ha bakgrunn i det grunnleggende målet om mest mulig egalitær velferdsstat.

Litteratur

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.
- Aamodt, I. (2018, 27. november). *Hvorfor er det vanskeligere for innvandrere å komme i jobb?* Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvorfor-er-det-vanskeligere-for-innvandrere-a-komme-i-jobb>
- Andersen, A. (2016, 26. januar). *Menn er mer avhengige av sosialhjelp enn kvinner*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/menn-mer-avhengig-av-sosialhjelp-enn-kvinner>
- Askeland, G., Ellingsen, J. & Thune, O. (2015). Personer som avsluttet arbeidsrettede tiltak i 2013. *Arbeid og velferd*, 1(2015), 77-85.
- Bakken, A., Heggen, K. & Helleland, H. (2017). Utdanning. I Frønes, I. & Kjølørød, L. (Red.). *Særtrykk av det norske samfunn*. (s. 260-285). Gyldendal.
- Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education* (3.utg.). The University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen* (A. Prieur, Overs.). Pax Forlag A/S. (Opprinnelig utgitt 1979).
- Bragstad, T. & Sørbø, J. (2015). Deltakelse i arbeidsrettede tiltak for unge med nedsatt arbeidsevne. *Arbeid og velferd* 1(2015), 61-76.
- Bø, T. P. & Vigran, Å. (2015). *Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning*. Samfunnsspeilet, 1(2015), 9-14.
- Christensen, T., Egeberg, M., Lægreid, P., Aars, J. (2021) *Forvaltning og politikk* (5. utg). Universitetsforlaget.
- Dale-Olsen, H. & Røed, M. (2012). Ufør av kollegers uførhet? I Øverbye, E. & Stjernø, S. (Red.), *Arbeidslinja: arbeidsmotivasjon og velferdsstaten* (s. 146-157). Universitetsforlaget.
- Djuve, A. B., Hagelund, A. & Kavli, H. (2012). Innvandrende kvinner i kvalifisering. Arbeidslinja når helsa skranter, utdanningen er lav og barna mange. I S. Stjernø & E. Øverbye (Red.), *Arbeidslinja* (s. 96- 107). Universitetsforlaget.

- Dokken, T. (2015). Innvandrere og økonomisk sosialhjelp. *Arbeid og velferd*, 3(2015), 45-60.
- Dokken, T. (2017). Sysselsetting blant enslige mødre: Har aktivitetskrav i småbarnsfasen effekt? *Arbeid og velferd*, 1(2017), 57-69.
- Espeland, J. & Normann, T. M. (2021, 29. mars). 115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Statistisk sentralbyrå. Hentet 5. mai fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- Esping- Andersen, G. (2015). Welfare regimes and social stratification. *Journal of European Social Policy*, 25(1), 124-134. <https://doi.org/10.1177/0958928714556976>
- Fløtre, I. A. & Tuv, N. (2022, 9. mars). Slik kan lønnsforskjellen mellom kvinner og menn forklares. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/statistikk/lonn/artikler/slik-kan-lonnsforskjellen-mellom-kvinner-og-menn-forklares>
- FN-sambandet. (2019) HDI - indeks for menneskelig utvikling. <https://www.fn.no/Statistikk/hdi-menneskelig-utvikling>
- Grebstad, U. & Hjemås, G. (2021. 23. april). Over halvparten av sosialhjelpsutbetalingene går til innvandrere. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/over-halvparten-av-sosialhjelpsutbetalingene-gar-til-innvandrere>
- Hyggen, C. (2006). Risks and Resources: Social Capital among Social Assistance Recipients in Norway. *Social Policy & Administration*, 40(5), 493-508
- Kann, I. C., Dokken, T. & Yin, J. (2019). Arbeidsledige innvandrere- hvor lenge er de ledige og hva gjør de etterpå? *Arbeid og velferd*, 4(2019), 28-47.
- Kauppinen, T. M., Angelin, A., Lorentzen, T., Bäckman, O., Salonen, T., Moisio, P. & Dahl,

- E. (2014). Social background and life-course risks as determinants of social assistance receipt among young adults in Sweden, Norway and Finland. *Journal of European Social Policy*, 24(3), 273-288.
- Kjølørød, L. (2020). Velferdsstaten - et system av delegert og kontrollert autonomi. I Frønes, I. & Kjølørød, L. (Red.), *Særtrykk av Det norske samfunn*. (s. 15-37). Gyldendal.
- Marthinsen, E. (2007). Tiltaksarbeid og sosialt arbeid. I Marthinsen, E. & Skjefstad, N. (Red.), *Tiltaksarbeid i sosialtjeneste og NAV - tett på* (s. 26-57). Universitetsforlaget.
- McLanahan, S. & Sandefur, G. (1994), *Growing up with a Single Parent: What Hurts, What Helps*. Harvard University Press.
- Meld. St. 46 (2012-2013). *Flere i arbeid*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-46-20122013/id733259/>
- NAV. (2022. 8. april). Tiltaksdeltakere. Hentet 6. mai fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/tiltaksdeltakere>
- NAV. (2022, 10. januar). *Kva er NAV?* Hentet 8. april fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/om-nav/fakta-om-nav/kva-er-nav>
- NAV. (2022). *Hovedtall arbeidsmarkedet- april 2022* [Tabell]. NAV. https://www.nav.no/_/attachment/download/cde9346a-9b10-4a9d-a09e-ec4bd83f6d44:b9f8abf9a866701145019e0d5b9048b858b68823/Hovedtall_om_arbeidsmarkedet_April_2022.pdf
- Nossen, J. P., Gjerde, A., Lorentzen, T. (2021). Unge som søker arbeidsrettet bistand fra NAV- hvor går veien videre? *Arbeid og velferd*, 3(2021) 5-22.
- Olsen, B. (2021, 11. Februar). *Litt over 9 prosent ledige blant innvandrere*. Statistisk sentralbyrå. Hentet 4. mai fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/litt-over-9-prosent-ledige-blant-innvandrere>
- Pettersen, R. C. (2008). *Oppgaveskrivingens ABC: Veileder og førstehjelp for høgstudenter*. Universitetsforlaget.
- Regjeringen.no. (2020. 1. september). *Sosialhjelp*. Hentet 7. mai fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/pensjon-trygd-og-sosiale-tjenester/innsikt/sosiale-tjenester/okonomisk-sosialhjelp/id570200/>

Reichborn-Kjennerud, K. (2011) Unge sosialhjelpsmottakere - utenfor og umotiverte? I

Andreassen, T. A. & Fossetøl, K. (Red.). *NAV ved et veiskille: organisasjonsendring*

som velferdsform. (s. 106-126). Gyldendal Akademisk.

Reme, S. E., Monstad, K., Fyhn, T., Øverland, S., Ludvigsen, K., Sveinsdottir, V., Løvvik, C.,

Lie, S. A. (2016, desember). *Effektevaluering av Individuell jobbstøtte (IPS): Sluttrapport.* Uni Research Helse og Uni Research Rokkansenteret.

Sandvin, J. T., Vike, H. & Anvik, C. H. (2020). Den norske og nordiske velferdsmodellen.

I

Anvik, C. H., Sandvin, J. T., Breimo, J. P. & Henriksen, Ø. (Red.), *Velferdstjenestens*

vilkår. Universitetsforlaget.

Statistisk sentralbyrå. (2022, 24. mars). *Arbeidskraftundersøkelsen.* Hentet 7. april

<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen>

Stenberg, S-Å. (2000). Inheritance of Welfare Reciprocity: An Intergenerational Study of Social Assistance Reciprocity in Postwar Sweden. *Journal of Marriage and Family*, 61(1), 228-239.

Støren, L. A. & Wiers-Jenssen, J. (2010). Foreign Diploma Versus Immigrant Background. Determinants of Labour Market. Success or Failure? *Journal of Studies in International Education*, 14(1), 29-49.

Tuv, N. (2019, 30. august). *Stadig mer sosialhjelp blant enslige mødre.* Statistisk sentralbyrå.

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/stadig-mer-sosialhjelp-blant-enslige-modre>

Umblijs, J. (2020). *Kunnskapsoppsummering om deltakelse i arbeidslivet for kvinner med innvandrerbakgrunn* (0333-3671). Institutt for samfunnsforskning.

https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/inkludering/kunnskapsoppsummering_om_deltakelse_i_arbeidslivet_for_kvinner_med_innvandrerbakgrunn.pdf?_gl=1*_3oeozo*_ga*MTM3MzczNjg0LjE2NTIwMDg4NjI.*_ga_E0HBE1SMJD*MTY1MjAxMjAyNS4yLjEuMTY1MjAxMjA2My4w

van der Wel, K. A. (2012) Den sjenerøse velferdsstaten: heroin, medisin eller vitamin? I

Stjernø, S. & Øverbye, E (red.). *Arbeidslinja*. (62-75). Universitetsforlaget.

Wiborg, Ø. (2006). Suksess i arbeidsmarkedet blant høyere utdannede innvandrere.

Betydningen av jobbkompetanse, sosiale nettverk og diskriminering for inntekt.

Sosiologisk tidsskrift, 14(3), 276-296.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2006-03-04>

Øverbye, E. & Stjernø, S. (2012). Arbeidsmotivasjon, arbeidslinje og velferdsstat. I

Stjernø,

S. & Øverbye, E. (Red.), *Arbeidslinja: arbeidsmotivasjon og velferdsstaten* (s. 15-27). Universitetsforlaget.